

ПОЈАМ И ПРАВНА ПРИРОДА ПОВРАТА*

1. Уводне напомене

Поврат као друштвени феномен и као облик криминалног понашања стар је колико и криминалитет уопште. Понављање извршења кривичних дела и потреба да се са учесницима поновљених дела поступа другачије него са примарним делинквентима, историјски посматрано уочени су веома давно. У изналажању одговарајућих решења, законодавство и судска пракса изградиле су извесне ставове о строжем реаговању друштва према повратницима. Овакви ставови подржани су и у кривичноправној теорији, која је у свом развоју кроз кривичноправне школе уобличавала научну мисао о поврату, дајући му физиономију самосталног института кривичног права.

Међутим, у последњих сто година дошло је до промена у многим областима друштвеног живота, а нарочито до нових сазнања у наукама о човеку, да се чак ни веома разрађена кривичноправна и криминолошка схватања о поврату из првих деценија овог века, више не могу сматрати за дефинитивна. На несавршеност постојећих решења посебно указује велики удео поврата у целокупном криминалитету. То најбоље потврђују статистички подаци који бележе стални пораст рецидивизма, при чему у неким државама поприма запрепашћујуће размере и достиже половину, а негде и преко тога од укупног криминалитета. Из тих разлога поврат је добио високо место на лествици акутних проблема криминалитета. Стога је он постао стални изазов како науци тако и законодавству, чиме је увршћен у један од најзначајнијих и најактуелнијих проблема савременог кривичног права.¹⁾

2. ПОЈАМ ПОВРАТА

Појам поврата етимолошки потиче од латинске речи „interum cadere”, што у буквалном смислу значи поново пасти. Иначе, у нашој свакодневnoj комуникацији значење термина „поврат” преводи се као: враћање, понављање или поново падање у исту грешку. У науч-

*) Рад представља ауторизовано приступно предавање, које је одржано 8. октобра 1982. године на Правном факултету у Нишу.

¹⁾ Види, др Фрањо Бачић, Кривично право, Опћи дио, Загреб, 1978., стр. 440.

ној и стручној литератури овај термин се одомаћио; тако да означава поново извршење кривичног дела. Међутим, будући да поврат представља један врло сложен друштвени феномен, за чије је проучавање, истраживање и утврђивање неопходан приступ више дисциплина, то је овако одређивање самог појма недовољно. Та недовољност проистиче, пре свега, отуда што поврат има једно значење за правника који се бави применом кривичноправних прописа, тј. за судију и тужиоца, друго за криминолога који испитује облике, кретање и факторе криминалитета не само као масовне, него и као појединачне појаве, а треће за пенолога који примењује прописе о извршењу кривичних санкција.

Управо, због оваквог различитог методолошког приступа овом проблему, науци није до данас пошло за руком да створи један општи и за све науке прихватљив појам поврата. Стога данас у савременој научној мисли можемо разликовати: кривичноправни, криминолошки и пенолошки појам поврата.

Према кривичноправном појму „под повратом се подразумева поновно извршење кривичног дела од стране лица које је већ било осуђивано за неко кривично дело”.²⁾ Дакле, да би постојао поврат у кривичноправном смислу речи потребно је да осуђено лице поново изврши ново кривично дело. Појам поврата у кривичноправној теорији у почетку се заснивао на објективним елементима, као што су: поновно извршење кривичног дела, одређени временски размак између извршених дела, врсти и броју ранијих казни, итд. То је чисто објективна концепција поврата у којој личност учиниоца кривичног дела није нашла места. Међутим, касније, а нарочито под утицајем позитивне школе, прелази се постепено са чисто објективног појма на објективно-субјективни појам поврата у коме се као конститутивни елементи поврата појављују и неки субјективни елементи, као што су: склоност учиниоца ка вршењу кривичних дела, асоцијални начин живота, професионално бављење криминалитетом и томе слично.³⁾

Данас је појам поврата у кривичном законодавству појединих земаља различито одређен. Поново извршење кривичног дела и ранија осуђиваност су, по правилу, основни, конститутивни елементи поврата. Међутим, готово да нема ниједног кривичног закона који би се у дефинисању поврата задржао само на постојању ових елемената. Поред ових општих елемената, за постојање поврата у кривичноправном смислу узимају се још неки, како објективни, тако и субјективни елементи, као што су: да ли је учиниоцу кривичног дела за раније дело изрицана кривична санкција, да ли је изречена санкција извршена, временски размак између извршених дела, истоврсност кривичних дела, идентичност побуда у извршењу кривичних санкција, да ли је код учиниоца изражена склоност ка вршењу кривичних дела, итд. Савремено кривично законодавство изграђује по-

²⁾ Види, др Љубиша Јовановић, Кривично право, Општи део, Београд, 1980., стр. 333.

³⁾ Види, др Н. Срзентић, др Александар Стајић и др Љубиша Лазаревић, Кривично право, Општи део, Београд, 1978., стр. 390.

јам поврата узимањем једних и других елемената. Комбинација ових елемената омогућује велико шаренило у дефинисању кривичноправног појма поврата, при чему сваки законодавац настоји да му да одређени криминално политички значај. Другим речима, одредбама о поврату „законодавац изражава свој став о том феномену, даје оријентацију за практичну криминалну политику и показује у којој мери усваја нове криминолошке тековине. Осим тога, законским одредбама одређују се и начин и димензија друштвене реакције на поврат. Због свега тога, управо легално односно законско одређивање поврата заслужује посебну пажњу и интерес”.⁴⁾

За разлику од кривичноправног појма поврата, који је, пре свега, заснован на формалноправним критеријумима, криминолошки појам поврата полази од извршења новог кривичног дела без обзира да ли је учинилац осуђиван за раније кривично дело или не. Дакле, за криминолошки појам поврата битно је да је учинилац извршио више од једног кривичног дела исте или различите врсте, при чему сама осуђиваност за раније кривично дело није нужан услов за његово дефинисање. Шта више, према схватању појединих теоретичара, криминолошку дефиницију треба проширити и на кривична дела која су извршена, али нису откривена. Тако, проф. др Т. Марковић сматра да „неоткривени рецидивизам има такође своје проблеме, који не могу бити ван интереса друштва и без чијег познавања нема комплексног сагледавања проблема, нити утврђивања адекватнијих мера у поступању”.⁵⁾

Разликовање кривичноправне од криминолошке дефиниције поврата резултат је чињенице да криминологија шире приступа изучавању проблема поврата. Она се не ограничава само на изучавање законских прописа, односно услова за постојање поврата, већ се преваходно оријентисхе на изучавање личности поврата, утврђивања узрока који су довели да се лице појави као поновни извршилац кривичног дела, као и на изналагање одговарајућех мера и средстава у процесу ресоцијализације повратника. Дакле, криминолошки појам поврата полази, пре свега, од схватања да се само путем свеобухватне анализе криминалног понашања учиниоца може добити укупна представа о природи и значају криминалних склоности личности, а што је то све од непроцењиве вредности за успешну борбу против рецидивизма. Међутим, у настојању да оствари тај свој циљ криминолошка дефиниција носи у себи једну заједничку карактеристику, а то је да је преширока, тако да у извесном смислу напушта и оне неопходне елементе кривичноправне дефиниције поврата. Отуда је потребно да криминолошка дефиниција поврата задржи опште оквире кривичноправне дефиниције поврата у оној мери колико је то нужно, али и да иде даље од тога, настојећи да кроз проучавање лич-

⁴⁾ Др Богдан Златарић, „Легални аспект поврата”, „Проблеми поврата”, XVIII међународни курс из криминологије, Београд, 1971., стр. 342.

⁵⁾ За шире схватање појма поврата највише се залаже професор лондонског Универзитета Др Герман Маннхајм. Више о томе види Др Томислав Марковић, Рецидивизам — третман рецидивиста (докторска дисертација), Загреб, 1964., стр. 28—30.

ности делинквената најпотпуније и најдубље осветли ову изузетно сложену друштвено негативну појаву.

За разлику од претходних дефиниција, пенолошка дефиниција поврата ствара ипак најмање проблема у погледу елемената на основу којих се једно лице сматра повратником. Према овој дефиницији, под повратом се подразумева поновно долажење учиниоца кривичног дела у казнено поправну установу или у другу установу, ради извршења кривичне санкције за кривично дело које је извршио након издржане казне за претходно кривично дело. Прецизније, повратник је свако оно лице које после издржане казне лишења слободе за претходно кривично дело ступа поново у казнено поправну установу због извршења новог кривичног дела. Поновно долажење учиниоца кривичног дела у казнено поправну установу најчешће се доводи у везу са неадекватним третманом у току издржавања казне.⁶⁾ Нема сумње да ако се према осуђеном лицу не примени одговарајући пенолошки третман, онда се не може ни очекивати успешна ресоцијализација па је самим тим нормално што ће се такво лице појавити као поновни извршилац кривичних дела. То, међутим, није једини узрок поврата. Може се десити да и поновљени третман не покаже жељене резултате. То значи да се поновно вршење кривичних дела не може увек тражити у неуспешном третману. Тако се може догодити да поновно извршење кривичног дела настане као резултат таквих околности и чињеница које немају никакве везе са извршењем првог кривичног дела. Исто тако, ако осуђено лице више не врши кривична дела, то не мора да значи да је резултат успешног третмана у казнено поправној установи, већ то може бити резултат многих других фактора који су утицали да не дође до поновног вршења кривичних дела. Отуда, неки теоретичари с правом стављају примедбе и сугестије на она схватања која појаву поврата објашњавају искључиво неадекватним третманом осуђених лица.⁷⁾

Дакле, на основу свега изложеног, можемо констатовати да се зависно са кога се становишта полази у изучавању овог појма, поврат може посматрати у: кривичноправном, криминолошком и пенолошком смислу речи. Свака од ових дефиниција представља одређени допринос у разјашњавању проблема поврата. Њихово даље продубљивање треба да омогући изналажење нових садржаја у осветљавању овог друштвеног феномена, како би се могла водити што успешнија борба у његовом спречавању и сузбијању. Нова и боља решења проблема поврата на законодавном плану могу се очекивати само у вези с даљим развојем криминолошких и пенолошких достигнућа. Отуда, кривично право мора стално, перманентно да прати сва та научна сазнања и да своја решења усклади са тим достигнућима. Једном речју, уз помоћ тих сазнања, кривично право мора непрекидно да тражи нове путеве како би успешније могло деловати у сузбијању овог друштвеног зла.

⁶⁾ Др Милан Милутиновић, Криминологија са основима криминалне политике и пенологије, II издање, Београд, 1973., стр. 194.

⁷⁾ E. Johnson, Crime, Correction and Society, Homewood, Illinois, 1964 с. 626—628, цитирано према др М. Милутиновићу, оп. цит. стр. 195—196.

3. ПРАВНА ПРИРОДА ПОВРАТА

Разноликост у дефинисању појма поврата одразило се и на саму његову правну природу, што још једном указује на сложеност ове проблематике. Наиме, у кривичноправној теорији посебно се расправљало питање правне природе поврата. Други речима, кривичноправну теорију највише је заокупљао проблем саме суштине поврата. Уствари, поставило се питање шта је поврат. Да ли је то околност која утиче на одмеравање казне или околност која утиче на оцену кривичне одговорности, или, пак, нешто друго. У тражењу одговора на ово питање, у кривичноправној теорији углавном постоје три основне концепције односно схватања.⁸⁾

Према првом схватању, поврат је само околност код одмеравања казне, која може да делује као отежавајућа или поопштавајућа околност. Наиме, према схватању ове теорије, поврат показује да раније изречена казна, како по врсти и износу, тако и по начину извршења, није позитивно деловала на учиниоца кривичног дела, па је стога у случају поновног извршења кривичног дела потребно казну повећати.⁹⁾ Дакле, присталице ове теорије сматрају да се само строжом казном може заштитити друштво од криминалитета, односно рецидивизма. Строже кажњавање у случају поврата инспирисано је, пре свега, криминално-политичким разлозима, тога периода. У тежњи да сузбије даљи пораст рецидивизма, кривично законодавство XIX века предвиђало је појачану репресију према најопаснијим делинквентима, сматрајући да се једино тим путем може вршити заштита друштва од криминалитета. Многи теоретичари тога периода, а међу њима нарочито познати мислилац кривичноправне науке А. Фојербах, залагали су се за строже кажњавање рецидивиста, мислећи да се на тај начин могу постићи најбољи генералнопревентивни циљеви казне. Тежиште борбе против рецидивизма тражило се искључиво у појачаној репресији, што је истовремено био један од главних недостатака ове теорије. Успешна борба против рецидивизма не може се водити само појачаном репресијом, без сагледавања саме личности повратника. Поврат није ништа друго него само манифестација те личности, па је стога потребно обратити посебну пажњу на изучавање његове личности.

Према другом схватању, поврат није само околност која утиче на одмеравање казне, већ је, пре свега, околност која битно утиче на повећање кривичне одговорности учиниоца кривичног дела. Повећана кривична одговорност код дела у порасту резултат је испољене упорности повратника, који због таквог става мења субјективни елемент кривичног дела, а тиме мења и тежину тог кривичног дела. Извршењем новог кривичног дела учинилац манифестује своју скло-

⁸⁾ Упоредити Др Љубиша Јовановић, *Кривично право...*, стр. 333; Др Јанко Таховић, *Кривично право, Општи део*, Београд, 1961., стр. 276; и Др Бора Чејовић, *Кривично право, Општи део*, Београд, 1979., стр. 411.

⁹⁾ Др Љубиша Јовановић, *Кривично право*, оп. цит. стр. 333.

ност ка вршењу кривичних дела, чиме повећава кривичну одговорност, која се непосредно одражава на строже кажњавање таквих делинквената.

Према мишљењу неких теоретичара, основ теже кривице зависи од јачине антисоцијалне свести повратника. Уколико је та свест интензивнија, а што ће се видети из извршених кривичних дела, утолико је кривица већа. Слично мишљење заступају и други теоретичари. Тако, Бози сматра да би објашњење о већој кривици повратника требало тражити у израженој злочиначкој склоности, која настаје као резултат пропуштања у сагледавању мотива извршења кривичног дела. Новел дефинише поврат као посебно стање, антисоцијално стање, против кога се треба борити применом поштрене казне. Указујући на посебан кривичноправни значај поврата, Новел констатује да је поврат „убедљив симптом повећане кривице из чега произилази поштравање казне као једина праведна и природна последица”.¹⁰⁾ Скоро сви теоретичари овог схватања, уз различиту аргументацију, једногласни су у своме ставу да су рецидивисти, због испољене опасности и веће опасности, коју су манифестовали извршењем новог кривичног дела, у већој мери одговорнији у односу на примарне делинквенте, те је стога према њима потребно применити строже казне. Дакле, у основи ове концепције лежи објашњење по коме је поврат околност која непосредно утиче на повећање кривичне одговорности, из чега произилази строже кажњавање таквих делинквената. Строже кажњавање повратника има преваходно за циљ неутрализацију злочиначког стања испољеног поновним вршењем кривичних дела.

Најзад, према трећем схватању, за које се може рећи да је данас највише присутно у кривичноправној литератури и у позитивном законодавству, поврат је околност која указује не само на повећану кривичну одговорност учиниоца, већ и на повећан степен опасности учиниоца кривичног дела у поврату. Поврат није обична околност као и друге околности које суд узима у обзир приликом одмеравања казне. Напротив, поврат је посебна, специфична околност, због тога што обухвата целокупну личност учиниоца кривичног дела, који извршењем новог кривичног дела испољава склоност ка вршењу кривичних дела, чиме доказује да нормално кажњавање, односно редовне мере кривичне репресије нису биле довољне за његово поправљање. Даље, поврат повезује ново кривично дело са целокупном криминалном прошлошћу учиниоца дела, где посебно указује не само на већу тежину тог дела, већ првенствено на повећани кривични потенцијал такве личности. Стога, поврат није случајна околност, као друге околности одмеравања казне, већ је израз те личности, па према томе представља трајну околност и као такав, сам за себе, представља извесну опасност.¹¹⁾

¹⁰⁾ Цитирано према др Р. Купчевић — Млабеновић, Рецидивизам кривичног права (докторска дисертација), Сарајево, 1963., стр. 93—95.

¹¹⁾ Др Јанко Таховић, Кривично право, Општи део, Београд, 1961., стр. 277.

Дакле, строже кажњавање резултира из повећане друштвене опасности повратника и повећане кривичне одговорности, које стоје у односу повезаности.

Поред ових схватања, треба рећи да постоје и таква схватања према којима је строже кажњавање у случају поврата неоправдано.¹²⁾ Неоправданост проистиче из чињенице што се строжим кажњавањем повратника у односу на примарног извршиоца нарушава принцип пропорционалности, односно сразмерности, који треба да постоји између кривичног дела и казне. Даље, неоправдано је теже кажњавање у случају поврата и због тога што је за раније кривично дело казна већ издржана, чиме би се, уколико би до тога дошло, у великој мери повредио принцип правичности у кажњавању делинквентата. Такође, ни са субјективне тачке гледишта поврат не мора увек да повлачи теже кажњавање. Наиме, може се десити да мотив повратника код новог кривичног дела буде далеко мање аморалан у односу на примарног извршиоца, те би и са те тачке гледишта било неправично теже га казнити.¹³⁾ Исправност оваквог схватања поткрепљено је досадашњим искуством, које показује да се проблем поврата не може решити само појачаном репресијом.

Савремена кривична законодавства у погледу правне природе поврата нису јединствена. Различите концепције о правној природи поврата непосредно су се одразиле и на законодавном плану. Отуда је данас и у законодавству ово питање различито регулисано. Сва законодавна решења, и поред бројних разлика које су више специфичног карактера, могу се сврстати у три основне групе.

У прву групу спадају она законодавства која поврат третирају искључиво као поштравајућу околност. То су углавном она законодавства која у оквиру законске регулативе о поврату познају само једну категорију повратника, односно којима су непознате друге категорије повратничког понашања. Такав случај имамо у кривичном законодавству САД, СССР, Чехословачке и Мађарске. Одребне разлике постоје само у погледу начина тог поштравања, тако што једни предвиђају ограничено поштравање, док други дозвољавају и неограничено поштравање казне.

Другу групу, која је истовремено и најбројнија, чине она законодавства која предвиђају према обичним повратницима поштравање казне, док према професионалним делинквентима, делинквентима из навике и делинквентима по тенденцији предвиђају поред казне и посебне мере безбедности. У ову групу спадају Француска, СР Немачка, Италија, Бразил, Норвешка и још неке земље. За разлику од претходне групе која познаје само једну категорију повратника, ова група познаје више категорија повратника. Даље, поред казне овде се предвиђају и посебне мере безбедности, које обухватају лишење слободе а извршавају се после издржане казне. Трајање ове мере

¹²⁾ Ово мишљење заступали су Carnot у Француској, Carmignani у Италији и други раније познати теоретичари. О томе види детаљније, J. Sackler, *Der Rückfall, Eine kriminalpolitische und dogmatische Untersuchung*, Berlin, 1912., стр. 97—100.

¹³⁾ Др Љубиша Јовановић, *Кривично право ...* стр. 334.

различно је регулисано тако да се креће од релативне одређености до потпуне неодређености. Тако, је нпр. у неким законодавствима одређен и минимум и максимум трајања ових мера (Енглеска), док је у другим само минимум (Швајцарска, Данска, Бразил и др.), односно максимум (Норвешка), да би у трећим законодавствима оне биле предвиђене као мере потпуно неодређеног трајања (СР Немачка и Белгија). Иначе, коначну оцену о оправданости примене ових мера уз постојање одређених услова, у највећем броју случајева, препуштено је суду, који је једино овлашћен да у сваком конкретном случају одлучи да ли ће поред већ изречене казне применити и меру безбедности.

Најзад, трећу групу чине она законодавства која предвиђају јединствен третман за повратнике, који у себи укључује примену једне посебне кривичне санкције. Такво законодавно решење данас налазимо у кривичном закону Енглеске и Шведске.¹⁴⁾ Тако, у Кривичном закону Шведске према опасним рецидивистима примењује се сигурносни смештај, као посебна кривична санкција, под условом да је извршено кривично дело за које је прописана казна затвора у најмањем трајању од две године, а да истовремено његово морално стање и услови живота указују да је нужно дуже лишавање слободе.¹⁵⁾ Сам сигурносни смештај, као посебна, специјална санкција, обухвата заводски третман и третман на слободи. Заводски третман, као прва фаза сигурносног смештаја спроводи се у сигурносном заводу, а његово трајање одређује суд у времену од једне до дванаест година. Третман на слободи је по свом карактеру доста сличан условном отпусту или условној осуди са заштитним надзором, јер се осуђени, уколико се не придржава одређених обавеза, може поново вратити у заводску установу.

После овако укратко датог прегледа, с разлогом се поставља питање у коју се од ових група може сврстати наше кривично законодавство. Мишљења смо да је наше законодавство најближе кривичним законима прве групе, тј. оним законима који према повратницима предвиђају казне као једину кривичну санкцију. Наиме, у чл. 41 и 46, који иначе регулише проблематику поврата, једино се предвиђа казна као мера друштвеног реаговања према повратницима. То значи да се ради о делинквентима код којих се не доводи у питање кривична одговорност, тако да је казна основна мера у процесу његове ресоцијализације. Међутим, као изузетак од овог правила, наш Кривични закон дозвољава могућност да се и повратнику који је кривично дело извршио у стању битно смањене урачунљивости и опасан је за околину, може изрећи уз казну и мера безбедности обавезног психијатријског лечења и чувања у здравственој установи, ако се утврди да је то потребно (чл. 63 ст. 3 КЗ СФРЈ), као и мера обавезног лечења алкохоличара и наркомана (чл. 65 ст. 2 КЗ СФРЈ).

¹⁴⁾ Др Љубиша Лазаревић, Казне и мере безбедности у савременом кривичном праву, Београд, 1969., стр. 105—110.

¹⁵⁾ Види, Кривични законик Шведске (превод), Издање Института за криминолошка и криминалистичка истраживања, Београд, 1967., Гл. XXX, стр. 117—120.

Наше кривично законодавство поврат посматра као околност која указује на повећану друштвену опасност учиниоца кривичног дела и узима се приликом одмеравања казне као околност која може бити отежавајућа или поопштравајућа, што искључиво зависи од врсте поврата, односно да ли је у питању једноструки или вишеструки поврат. Уколико се ради о једноструком поврату, суд може таквом делинквенту изрећи казну до посебног максимума предвиђене казне за то дело, за разлику од вишеструког поврата где му суд може изрећи казну и у двоструком износу, с тим да не пређе општи максимум прописане казне. Дакле, не улазећи дубље у анализу свих ових елемената, можемо констатовати да наш законодавац поврат разматра у оквиру проблематике о одмеравању казне. Мислимо да је оваква оријентација нашег законодавства исправна. Поврат мора припадати овој проблематици, јер се ту може најбоље сагледати његова суштина, а не проблематици кривице, како су неки сматрали, иако је поврат немогуће посматрати без кривице.

LA NOTION ET LA NATURE DE LA RÉCIDIVE

— Résumé —

Dans la littérature scientifique contemporaine les trois notions hétérogènes de récidive sont présentes: récidive criminelle-juridico-criminologique et pénologique sur lesquelles les législations, en utilisant certains éléments, font actuellement leurs visions de la récidive en tant qu'institution. Ce triple caractère de récidive, avec de différentes conceptions, a été l'objet des considérations d'un grand nombre de congrès internationaux dans les fins d'élaborer une définition généralement acceptable de la récidive. Cependant, jusqu'à l'heure actuelle, la science n'a pas réussi à formuler une définition générale de la récidive acceptable pour toutes les sciences.

L'auteur s'est adapté dans ce travail à la notion juridico-criminelle de récidive car celle-ci fondée sur des éléments éprouvés. Ce qui a contribué à une telle décision c'est que les autres définitions sont ou trop larges ou trop étroites. C'est pourquoi la récidive est définie en tant que répétition de l'exécution d'une infraction de la part d'une personne étant déjà condamnée pour un acte criminel.

La diversité dans l'action de définir la notion de récidive s'est reflétée aussi sur sa nature juridique, ce qui prouve une fois de plus sur toute la complexité de la problématique. Par l'intermédiaire de l'analyse et la généralisation des explications concernant l'essence de la récidive, l'auteur est arrivé à la conclusion qu'il existe trois conceptions: selon la première, la récidive est une circonstance qui influe sur l'appréciation de la peine; selon la deuxième, c'est une circonstance qui influe essentiellement sur l'augmentation de la responsabilité pénale; selon la troisième, qui est prédominante dans l'opinion crimino-juridique contemporaine et comme telle admise dans ce travail, la récidive est une circonstance particulière qui démontre sur le danger social augmenté et par là sur la responsabilité pénale augmentée et que de telle manière influe sur la punition plus sévère. Aussi dans la législation pénale yougoslave la récidive est-elle considérée comme circonstance démontrant sur le danger social augmenté du récidiviste criminel et prise lors de l'appréciation de la peine en tant que circonstance aggravante ce qui dépend exclusivement de la sorte de la récidive, c'est à dire s'il s'agit d'une récidive simple ou complexe.